

ARAŞTIRMA

HEMŞİRELİK MESLEĞİNİN GAZETELERE YANSIMASI: ON BEŞ YILLIK DEĞİŞİM*

Evrım EYİKARA**

Gülcan EYÜBOĞLU***

Zehra GÖÇMEN BAYKARA****

Alınış Tarihi: 04.04.2018

Kabul Tarihi: 28.03.2019

ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın amacı, hemşireliğe ilişkin gazetelere yansıyan haberlerin geriye dönük olarak incelenmesidir.

Yöntem: Araştırmanın evrenini, Türkiye’de tirajı en yüksek ve aynı zamanda e-arşivi olan iki gazete oluşturmaktadır. Gazetelerin 2000, 2005, 2010 ve 2015 yıllarında yayınlanan haberleri incelenmiştir. Gazetelerin e-arşivlerinden “hemşire”, “hemşirelik” anahtar kelimeleri ile tarama yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini hemşirelik ile doğrudan ilgili olan 2320 haber oluşturmuştur. Haberler; “hemşirelerin mesleki rol ve sorumlulukları”, “hemşirelerin özlük haklarının kullanımı”, “hemşirelerin mesleki sorunları”, “toplumda hemşire imajı” ve “kişisel konular” ile ilgili 5 tema altında gruplandırılmıştır. Nicel veriler Excell programında sayısallaştırılmış, frekans ve yüzdelik değerleri hesaplanmıştır. Her bir haber ilgili tema altında toplanmış ve tematik analiz yapılmıştır.

Bulgular: Gazetelerde hemşire ve hemşirelik haberlerinin son yıllara doğru giderek arttığı görülmektedir. Haberlerin çoğunluğu hemşirelik bakımı, toplumdaki olumlu hemşire imajının gelişmesi ve hemşirelerin sosyokültürel faaliyetlerde daha çok görev alması ile ilgilidir. Bunun yanı sıra hemşireye uygulanan şiddet, hemşire sayısındaki eksiklikler gibi olumsuz haber sayısında da artış görülmektedir.

Sonuçlar: Sonuç olarak hemşireliğe yönelik algıların ve hemşirelik mesleğinin sorunlarının yazılı basına doğrudan veya dolaylı olarak yansıdığı görülmektedir. Bu bağlamda medyanın bu gücünün hemşireliğin topluma daha doğru yansıtılması için kullanılabilir önemli bir kaynak olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gazete; gazete haberleri; hemşire; hemşirelik

ABSTRACT

Reflection of Nursing Vocation in the Newspapers: Change in the Last Fifteen Years

Aim: This research has been prepared as a retrospective to examine the news in the newspapers regarding of nursing.

Method: The population of this research is comprised of two newspapers with widest circulation and e-archive. The news published at these newspapers in 2000, 2005, 2010 and 2015 were examined. Scans were made at the e-archives with “nurse” and “nursing” keywords. The sample was comprised of 2320 directly related news. The news were grouped under the following five themes: “occupational roles and responsibilities of nurses”, “use of personal rights of nurses”, “occupational problems”, “the image of nurses in the society” and “individual issues”. Quantitative data were digitized in Excel software; their frequency and percentile values were calculated. Each news item was gathered under the related theme and a thematic analysis was conducted.

Results: It is observed that news related to nurses and nursing have increased in the recent years. Most of the news are related to nursing care, improvement of positive nursing image, nurses taking more part in socio-cultural activities. Moreover, the number of negative news items concerning matters such as violence against nurses and deficiencies in the number of nurses have also started to increase recently.

Conclusion: It can be seen that the perceptions on and the problems of the nursing are directly or indirectly being reflected in the printed media. It is considered that this power of media is an essential resource to be utilized to ensure that the nursing can be accurately reflected on the society.

Key words: News; newspapers news; nurse; nursing

*11-12 Eylül 2017 tarihlerinde Uluslararası Hemşirelik Uygulamalarında Etik Kongresi’nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

** Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları AD (Arş. Gör.)
Orcid ID: 0000-0003-1334-4243 e-posta: evrimyikara@gmail.com

*** Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları AD (Arş. Gör.)
Orcid ID: 0000-0002-5978-3957 e-posta: gulcanboke@gmail.com

**** Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları AD (Doç. Dr.)
Orcid ID: 0000-0002-9076-6653 e-posta: goemenzehra@yahoo.com

GİRİŞ

Kitle iletişim araçları, haberlerin ve bilgilerin geniş kitlelere ulaşmasını sağlamakta ve bireyin toplumla bağlantı kurmasını kolaylaştırmaktadır (Şahan ve Çınar 2004; Çakır, Güllü, Kacur ve Tanyeri 2009). Kitle iletişim araçlarından biri olan gazeteler, geçmişten bugüne kolay ulaşılabilir, ucuz ve her türlü okura hitap edebilir özellikte olması nedeniyle sık tercih edilmektedir. Bu özellikleri ile gazeteler, diğer kitle iletişim araçlarına oranla okurlarına seslenmekte daha üstün konumdadır (Pehlivan, Genç ve Karaoğlu 1994; Özşaker, Dönmez, İlçe ve Dramalı 2007).

Gazetelerde yer alan haber başlıkları, içerikleri, yorumlar ve görseller toplumun dönemsel koşullarına göre şekillenmektedir. Toplumun bilinçlenmesini sağlamak amacıyla her kesimi ilgilendiren sağlık ve hastalık ile ilgili haberlere gazetelerde sıklıkla yer verilmektedir (Şahinoğlu ve Baykara 2011). Sağlık ve hastalık haberlerinin yanı sıra sağlık ekibi ve bu ekip içerisinde önemli yeri olan hemşireler, geçmişten bugüne yazılı ve görsel basında artarak gündeme gelmektedir.

Gazeteler, bireysel ve toplumsal anlamda hemşirelik imajının yansıdığı önemli bir kitle iletişim aracıdır. Hemşirelik ile ilgili haberlerin yorumlanarak okuyucuya hazırlanmasını etkileyen pek çok etmen olup bunlar; hemşireliğin geçmişten günümüze geçirdiği tarihsel süreç, meslek üyelerinin bireysel ve mesleki özellikleri, toplumun dönemsel özellikleri, hemşirelik hizmetlerinin algılanışı, mesleğe ve meslek üyelerine karşı olumlu/olumsuz algılamalardır. Bu bağlamda haberlerin kimi zaman olumlu kimi zaman ise olumsuz bir hemşire imajı çizdiği söylenebilir. Literatürde gazetelerde yer alan hemşirelik ile ilgili haberler genel olarak hemşirelik bakımı, hemşirelerin çalışma koşulları, sosyokültürel faaliyetleri, toplumun hemşireliğe olumlu/olumsuz bakışı ile ilgilidir (Ertem, Dönmez ve Oksel 2009; Oosthuizen 2012).

Günümüzde toplumun geniş bir kesimine ulaşan gazetelerin insan ve toplum üzerinde belirgin etkisi vardır. Her gün gazetelerde pek çok haber içeriğinde adı geçen “hemşire” ve “hemşirelik”; olumlu/olumsuz, taraflı/tarafsız yorumlar ve görseller ile okuyucuya yansıtılmaktadır. Bu haberlerin konu başlıklarının ayırt edilmesi, yıllar geçtikçe nasıl bir değişim olduğunun belirlenmesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Bu araştırma ile on beş yıllık süreçte gazetelere yansıyan hemşirelik ile ilgili haberlerin incelenmesinin; hemşirelik eğitim kurumlarının, meslek üyelerinin ve meslek örgütlerinin planlayacakları etkinliklere yol gösterici olabileceği düşünülmüştür. Bu araştırmanın amacı, hemşireliğe ilişkin gazetelere yansıyan haberlerin geriye dönük olarak incelenmesidir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bu çalışmada iki gazeteden “hemşire” ve “hemşirelik” anahtar kelimeleri ile yapılan tarama sonucu elde edilen haberlerin nicel olarak frekans ve yüzdeleri alınmıştır. Daha sonra nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi yöntemi ile veriler analiz edilmiştir. İçerik analizi, bir araştırmacının büyük miktarda veriyi sistematik bir şekilde incelemesini sağlar. Literatürde içerik analizinin birçok medya araştırmasında kullanıldığı görülmektedir (Bengs, Johansson, Danielsson, Lehti and Hammarström 2008; Dodgson, Tarrant, Thompson and Young 2008, Oosthuizen 2012). Bu bağlamda, araştırma nicel ve nitel verileri içeren karma bir yöntem ile yapılmıştır.

Araştırmanın Örneklemi

Türkiye’de baskı sayısı en yüksek olan gazeteler içerisinde e-arşivi bulunan ve 2000-2015 yılları arasındaki arşivlerine erişim sağlanabilen iki gazete olduğu belirlenmiştir. Bu iki gazete araştırmanın örnekleme kapsamına alınmıştır. Gazetelerin 2000, 2005, 2010 ve 2015 yıllarında yayınlanan tüm sayılarında hemşire ve hemşirelik ile ilgili haberler incelenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmacılar tarafından her iki gazetenin e-arşivinden 2000, 2005, 2010 ve 2015 yıllarında yayınlanan tüm haberler, “hemşire” ve “hemşirelik” anahtar kelimeleri ile taranmıştır. Yapılan tarama sonucunda 2555 habere ulaşılmıştır. Hemşirelik ile doğrudan ilgili olan 2320 haber üzerinden içerik analizi yapılmıştır. Yenilenen haberler dikkate alınmamıştır. Araştırmacılar arasında nesneliliği artırmak için içerik analizinde haberlerin nasıl ele alınacağına ilişkin kurallar önceden belirlenmiştir. Anahtar kelimeler girilerek ulaşılan tüm haberler okunmuştur ve haberlerin konuları, içerikleri raporlandırılmıştır. Bu haberler tematik analize tabi tutulmuştur. Daha sonra her bir araştırmacı tarafından yapılan tematik analiz incelenerek alt başlıklar oluşturulmuştur. Araştırmacılar arasında yapılan ortak fikir alışverişi sonrasında

tema taslağı son haline getirilmiştir. Araştırmada belirlenen beş ana tema; “Hemşirelerin Mesleki Rol ve Sorumlulukları”, “Hemşirelerin Özlük Haklarının Kullanımı”, “Hemşirelerin Mesleki Sorunları”, “Toplumda Hemşire İmajı” ve “Kişisel Konular”dır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Tüm haberler ilgili tema altında toplanarak tematik analizi yapılmıştır. Her bir temada yer verilen haberlerin frekans ve yüzdelik hesaplaması yapılmıştır. Nicel veriler Excell programında sayısallaştırılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

İncelenen haberlerin 770’i 2000 yılına, 338’i 2005 yılına, 403’ü 2010 yılına ve 809’u 2015 yılına aittir. Haberlerin %24.01’i (n=557) "Hemşirelerin mesleki rol ve sorumlulukları", %37.59’u (n=872) "Hemşirelerin özlük haklarının kullanımı", %15’i (n=348) "Hemşirelerin mesleki sorunları", %10’u (n=232) "Toplumda hemşire imajı" ve %13.41’i (n=311) "Kişisel konular" temasında değerlendirilmiştir (Tablo 1).

Tema 1: Hemşirelerin Mesleki Rol ve Sorumlulukları

Bu tema altında belirlenen başlıklar; hemşirenin bakım verici, eğitimci, mesleki gelişime katkı sağlayıcı, öğrenci hemşirelerin mesleki gelişime katkı sağlayıcı ve araştırmacı rolüdür.

Hemşirelik, uğraşı alanı insan olan ve özünü hemşirelik bakımına temellendirmiş bir meslektir. Gün geçtikçe hasta sayısının, sağlık kuruluşuna başvuru sayısının ve sağlık-hastalık haberlerinin artması, hemşirelerin bakım verici rolünün daha görünür olmasına yol açmaktadır. Araştırmamızda hemşirenin bakım verici rolü ile ilgili haberlerin (n=306, %13.19) fazla sayıda olduğu görülmektedir (Tablo 1). Aşağıda bakım rolüne ilişkin bazı haberler yer almaktadır:

“... 15 doktor, 15 hemşire ve 6 lojistik uzmanından oluşan Kızılay sağlık ekibi ve iki seyyar poliklinik ise, yarın saat 22.30’da Atatürk Havalimanı’ndan kalkacak tarifeli uçak ile önce Tayland’a, oradan da askeri uçakla afet bölgesine hareket edecek...” (H/2005/4-4)

“...Bursa’nın İnegöl ilçesinde, özel otomobilin çarptığı yaşlı adama ilk müdahaleyi, oradan geçen hemşire yaptı...” (M/2015/12-1)

Hemşirenin bakım verici rolü ile ilgili haberlerin sayısı 2010 ve 2015 yıllarında artış göstermiştir (Tablo 1). Toplum hemşireyi

geçmişten bugüne daha çok bakım verici rolü ile tanımaktadır. Bakım işlevi araştırmamızdaki gazetelere daha çok bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve manevi yönleri ile yansımıştır. Baykara (2014), bakımın hemşirelik için özgün olduğunu ve hemşirelikte mesleki özerkliğin gelişmesinde anahtar rolde olduğunu belirtmiştir. Ertem, Dönmez ve Oksel (2009) tarafından yedi gazetenin 2006 yılına ait hemşirelik ile ilgili haberlerine (n=103 haber) ilişkin yapılan araştırmada da incelenen haberlerin %9.70’inin (n=10/103) hemşirelik bakımı ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırma sonucumuz literatür ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızda haberlerin %6.21’i (n=144) hemşirelerin eğitimci rolü, %3.06’sı (n=71) hemşirelerin mesleki gelişime katkı sağlayıcı rolü ile ilgilidir (Tablo 1). Aşağıda eğitimci, mesleki gelişime katkı sağlayıcı rolüne ilişkin bazı haberlere yer verilmiştir:

“...İki hemşire ve bir doktor ile vatandaşı ziyaret eden ekipler, dış taraması ve sağlık eğitimleri de verecek...” (H/2015/5-51)

“...İzmir Üniversitesi’nde düzenlenen Yenidoğanlarda Bireyselleştirilmiş Gelişimsel Bakım Kursu’na katılan 60’tan fazla hemşire sertifika aldı...” (M/2015/10-7)

Profesyonel hemşirenin bütüncül bakım verirken hayata geçirdiği temel rollerinden birisi “eğitimci” olmasıdır. Hemşirelerin bakım verici ve eğitimci rollerini bir bütünün parçaları gibi düşünmek mümkündür. Araştırmamızda özellikle 2005 yılından itibaren hemşirenin bakım verici rolünün yanı sıra eğitimci rolüne ilişkin haber sayısının da artış gösterdiği belirlenmiştir (Tablo 1). Hemşirelerin bireye-aileye-topluma gereksinimleri doğrultusunda verdiği eğitimler, sağlığı korumaya ve hastalıkları iyileştirmeye yöneliktir. Hemşirelerin yanı sıra geleceğin hemşireleri olacak öğrencilerde bu anlamda sorumluluğa sahiptir. Araştırmamızda yer alan haberlerde de hemşirelerin ve öğrenci hemşirelerin bu amaçla çeşitli eğitim ve farkındalık oluşturma faaliyetlerinde aktif görev aldıkları görülmektedir. Bu haberlerin özellikle son yıllarda çarpıcı şekilde artış göstermesi, hemşireliğin bilimsel anlamda ilerleme kazandığının bir göstergesi niteliğindedir. Hemşirenin bağımsız rollerinden olan eğitimci rolü, mesleki gelişimin ve özerkliğinin gelişmesinde büyük bir güçtür.

Eyikara, Eyüboğlu ve Göçmen Baykara

Tablo 1. Hemşirelik ile İlgili Haberlerin Yıllara Göre Dağılımı

TEMALAR	2000		2005		2010		2015		TOPLAM	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	% (Tüm haberlere göre)
Hemşirelerin Mesleki Rol ve Sorumlulukları										
Bakım verici	69	63.89	47	81.03	72	82.76	118	38.82	306	13.19
Eğitimci	30	27.78	4	6.90	8	9.20	102	33.55	144	6.21
Mesleki gelişime katkı sağlayıcı	8	7.41	6	10.34	5	5.75	52	17.11	71	3.06
Öğrenci hemşirelerin mesleki gelişime katkısı	-	-	-	-	1	1.15	22	7.24	23	0.99
Araştırmacı	1	0.93	1	1.72	1	1.15	10	3.29	13	0.56
Toplam	108	100	58	100	87	100	304	100	557	24.01
Hemşirelerin Özlük Haklarının Kullanımı										
İstihdam/atama	448	92.18	122	88.41	21	35.00	63	33.51	654	28.19
Sosyokültürel etkinlikler	28	5.76	8	4.80	15	25.00	111	59.04	162	6.98
Özlük hakları	4	0.82	8	5.80	23	38.33	2	1.06	37	1.59
Ödüllendirme	6	1.23	-	-	1	1.67	12	6.38	19	0.82
Toplam	486	100	138	100	60	100	188	100	872	37.59
Hemşirelerin Mesleki Sorunları										
Sayısal yetersizlik	40	53.33	19	39.58	21	25.00	32	22.70	112	4.83
Şiddete uğrama	9	12	4	8.33	16	19.05	38	26.95	67	2.89
Olumsuz çalışma koşulları	10	13.33	6	12.50	20	23.81	51	36.17	87	3.75
Görev tanımındaki belirsizlik	2	2.67	7	14.58	9	10.71	2	1.42	20	0.86
Tıbbi hatalar	10	13.33	9	18.75	16	19.05	10	7.09	45	1.94
Maaş yetersizliği	4	5.33	3	6.25	2	2.38	8	5.67	17	0.73
Toplam	75	100	48	100	84	100	141	100	348	15
Toplumda Hemşire İmajı										
Olumlu imaj	38	66.67	16	41.03	26	45.61	46	58.23	126	5.43
Olumsuz imaj	6	10.53	10	25.64	20	35.09	10	12.66	46	1.98
Nötr	13	22.81	13	33.33	11	19.30	23	29.11	60	2.59
Toplam	57	100	39	100	57	100	79	100	232	10
Kişisel Konular										
Ölüm/yaralanma/intihar (hırsızlık, taciz, kaza)	16	36.36	33	60	76	66.09	55	56.70	180	7.76
Hemşirenin neden olduğu suçlar	17	38.64	17	30.91	28	24.35	22	22.68	84	3.62
Evlilik	9	20.45	4	7.27	5	4.35	10	10.31	28	1.21
Sağlık-hastalık (bireysel)	2	4.55	1	1.82	6	5.22	10	10.31	19	0.82
Toplam	44	100	55	100	115	100	97	100	311	13.41

Oosthuizen (2012) tarafından Güney Afrika'da ki gazetelerde hemşirelik haberlerinin incelendiği çalışmada; hemşirelerin bakım, eğitim gibi profesyonel rollerinin; sağlık sisteminin karmaşıklığı, zorlu çalışma koşulları, şiddet gibi olumsuz durumların gerisinde kaldığı belirtilmiştir.

Tema 2: Hemşirelerin Özlük Haklarının Kullanımı

Bu tema altında belirlenen başlıklar; istihdam/atama, sosyokültürel etkinlikler, özlük hakları ve ödüllendirilmedir. Araştırmamızda "istihdam/atama" başlığında incelenen haberler sayıca en fazla olanıdır (n=654, %28.19). İncelenen gazetelerden birinde sarı sayfalar ekinde hemşire alım ilanları olması sebebiyle bu haberler 2000 ve 2005 yıllarında daha fazla yer almıştır. Hemşire istihdamı ile ilgili haberler genellikle hemşire atamaları, sözleşmeli ve kadrolu statü, çalışan hemşire sayıları ile ilgilidir. Bu haberler 2000 yılından itibaren azalma göstermekle birlikte, 2015 yılında büyük oranda tekrar gündeme gelmiştir. Literatürde hemşire sayısı yeterli olduğunda ve hemşire başına düşen hasta sayısı azaldığında; hasta bakım kalitesinin artacağına, tıbbi hataların azalacağına ilişkin sonuçlar yer almaktadır (Aiken, Sloane, Cimiotti, Clarke, Flynn and Seago 2010; Türkmen 2015).

Tema 3: Hemşirelerin Mesleki Sorunları

Bu tema altında belirlenen başlıklar; sayısal yetersizlik, şiddete uğrama, olumsuz çalışma koşulları, görev tanımındaki belirsizlik, tıbbi hatalar ve maaş yetersizliğidir.

Ülkemizde uzun yıllardır hemşire sayısının yetersizliği bilinmektedir. Bu duruma ilişkin haberler araştırmamızdaki gazetelerde dört yılda da fazla sayıda bulunmaktadır (n=112, %4.83). Aşağıda sayısal yetersizliğe ilişkin bazı haberlere yer verilmiştir:

"...Avrupa Birliği ülkeleriyle kıyasladığımız zaman hekim açısından yarı yarıya sayıyla ebe hemşire açısından da üçte bir sayı ile çalışmaktayız..." (H/2015/61-1)

"...AB ülkelerinde her 100 bin kişiye 346 hekim düşerken bu sayının Türkiye'de 171'de kaldığını, OECD ülkelerinde her 100 bin kişiye 840 hemşire düşerken bu sayının Türkiye'de sadece 144 olduğunu hatırlattı..." (H/2015/61-4).

Araştırmamızda incelenen haberlerde 2005 yılından itibaren hemşire sayısındaki eksiklikle ilgili haber sayısında artış görülmektedir (Tablo 1). Ülkemizde hemşire sayısındaki yetersizlik nedeniyle Sağlık Meslek Lisesi mezunlarının "hemşire" unvanı ile

hemşire yetiştirmesi, bu kararın sonra yürürlükten kaldırılması, tekrar yürürlüğe konması ile ilgili siyasi kararlar istihdam haberlerinin yazılı medyada oldukça fazla yer almasına neden olmuştur. Son yıllarda ülkemizde hemşirelik programına alınan öğrenci sayısı plansız artış göstermektedir. Hemşirelik lisans öğrenci kontenjanları 1996-1997 öğretim yılında 644, 2015-2016 öğretim yılında 14.048'e ulaşmıştır (Kocaman ve Yürümezoğlu 2015). Bu bağlamda hemşire açığının kapanması beklenirken tersine daha da arttığı görülmektedir. Bu durum hemşirelikte sayıdan çok istihdam probleminin yaşandığını düşündürmektedir. İstihdam problemleri meslekleşme sürecini ve profesyonel hemşire algısını olumsuz etkilemektedir (Ertem, Dönmez ve Oksel 2009). Türkmen (2015), ülkemizde uzun yıllardır hemşire istihdamı ile ilgili yürütülen politikaların hastalar, hemşireler ve örgütsel çıktılar açısından tehdit oluşturduğunu belirtmektedir. Hemşire sayısındaki yetersizliğin yanı sıra doğru istihdamın sağlanmaması, hemşirelerin başka hizmetlerde görev almaları sorununu gündeme getirmektedir (Bal 2014). Dolayısıyla hemşirelerin görev tanımları dışındaki başka işlerle görevlendirilmemesi ve henüz çalışmaya başlamayan mezun hemşirelerin istihdamının sağlanması konusunda atılacak adımların mesleki sorunların çözümünde bir kilit olacağı düşünülmektedir.

Gazetelerde ve görsel medyada özellikle hekimlere ve hemşirelere yapılan şiddet haberleri uzun süredir gündemdedir. Araştırmamızda "şiddete uğrama" ile ilgili haberler her dört yılda da fazla sayıda yer almıştır (n=67, %2.89) (Tablo 1). Aşağıda şiddete uğrama ile ilgili bazı haberlere yer verilmiştir:

"...Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde görevli bir hemşire, alkollü olduğu ileri sürülen bir kişinin saldırısına uğradı..." (M/2015/9-6)

"... Kaba davranışlarıyla dikkat çeken gençlerden bir tanesi tansiyonunun ölçülmesini istiyor, hemşire arkadaş tansiyonunu ölçüp normal olduğunu söylediği esnada bıçağı çekip hemşireyi bıçaklamaya çalışıyor..." (H/2015/71-6).

Günümüzde işyerlerinde yaşanan şiddet olayları tüm meslekleri etkileyen ciddi bir sorundur. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Uluslararası Hemşireler Birliği (ICN)'nin 2002 yılı ortak raporuna göre; hemşireler işyeri şiddeti açısından "çok yüksek riskli grup"ta yer

almaktadır. Sağlık-Sen AR-GE Birimi (2013) tarafından hazırlanan raporda ise katılımcı 615 hemşirenin %93.3'ü meslek hayatında herhangi bir şiddet türüne maruz kaldığını belirtmiştir. Sağlık hizmeti büyük özveri gerektiren profesyonel bir uğraştır. Sağlık çalışanlarına şiddet, hiç olmaması beklenen ve medyada hoş karşılanmayan haberlerdir.

Araştırmamızda haberlerin %3.75'i (n=87) olumsuz çalışma koşulları ile ilgilidir (Tablo 1). "Olumsuz çalışma koşulları", "görev tanımlarındaki belirsizlik" ile ilgili pek çok sorun geçmişten günümüze farklı şekillerde süregelmiştir. Aşağıda olumsuz çalışma koşullarına ilişkin bazı haberlere yer verilmiştir:

"...bir grup hemşire, "kan ağlayan hemşire" maskesi takarak çalışma koşullarını protesto etti..." (H/2015/16-1)

"...hemşirelerin sağlığı bozuldu. Sadece bir hastaneden son yılda 100 hemşire, az personel çok iş, fazla mesai, farklı kliniklere çekilme, nöbete çağrılma gibi sebeplerle tükenmişlik sendromu yaşadı, bazıları işi bıraktı..." (H/2015/54-7)

Hemşirelerin özellikle çalışma koşullarının iyileştirilmesi konusunda ortak ses oluşturdukları, seslerini duyurmak için pek çok defa eylemde buldukları bilinmektedir. Literatürde de ülkemizde hemşirelerin çalışma koşulları ile ilgili genellikle olumsuz belirteçler mevcuttur (Ertem, Dönmez ve Oksel 2009; Kesgin ve Kublay 2011). Bu tür mesleki sorunlar sağlık profesyonellerinden ya da sistemden kaynaklı olarak mesleki uygulamalarda bir takım hataların da yaşanabilmesine neden olmaktadır. Araştırmamızda gazetelerde "tıbbi hatalar" ile ilgili haberlere rastlanmaktadır (n=45, %1.94) (Tablo 1). Aşağıda tıbbi hata ile ilgili bazı haberlere yer verilmiştir:

"...5 yıl önce yanlış iğne yapıldığı için kolu kesilen 8 yaşındaki Ayşen'in davasında karar verildi. İğneyi yapan hemşirenin 22 günlük hapis cezası 185 bin liraya çevrildi ve ceza ertelendi..." (H/2000/23-4)

"...iddiaya göre Ferhat bebek hemşireler tarafından beslenirken boğuldu..." (H/2015/25-8).

Tıbbi hatalar genellikle bilgi eksikliği, deneyimsizlik, dikkatsizlik vb. nedeniyle oluşmaktadır. Tıbbi hataların yaşanmasına zemin hazırlayan faktörler ise; olumsuz çalışma koşulları, görev karmaşası ve sağlık hizmetlerinin karmaşık olmasıdır. Bu faktörler hemşirelerin kaliteli bakım hizmeti sunmalarını olumsuz etkileyerek hata yapmalarına neden

olabilmektedir. Toplumun hizmetten memnuniyeti için çalışanların çalışma koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde sağlık çalışanları, hasta ve hasta yakınları arasında güven ilişkisi büyük ölçüde sarsılabilir.

Tema 4: Toplumda Hemşire İmajı

Gazete haberleri, bir dönemle ilgili toplumsal imajın oluşmasında ve belirginleşerek olgulara dönüştürülmesinde yazılı bir kaynaktır. Araştırmamızda bu tema altında belirlenen başlıklar; olumlu - olumsuz hemşirelik imajı ve nötr haberlerdir.

Hemşireliğin toplumsal anlamda yarattığı imaj, toplumda hemşireliğin algılanışını belirleyen önemli bir değişkendir (Takase, Kershaw and Burt 2002). Araştırmamızda incelenen haberlerin %5.43'ü (n=126) "toplumda olumlu hemşire imajı" ile ilgilidir (Tablo 1). Bu haberler genellikle sağlıklı/hasta bireylerin, yönetimin ve diğer sağlık çalışanlarının hemşirenin verdiği hizmetlerden memnuniyetini ifade etmesi, başarılarından dolayı takdir etmesi, ileride hemşire olmak istediğini belirtmeleri ile ilgilidir. Aşağıda toplumda olumlu hemşire imajı gösteren bazı haberlere yer verilmiştir:

"...bir de 'Sevgi Meleği' var. 25 yaşındaki askeri hemşire S.A, taburun diğer sağlık görevlileriyle birlikte, Kosova'nın Prizren Kentinde halkın sevgilisi olmayı başarmış..." (H/2005/5-2)

"...Özdemir, en büyük hayalinin okuluna devam edip hemşire olmak olduğunu sözlerine ekledi..." (H/2015/91-1).

Literatürde yer alan bazı araştırmalarda hemşirelerin verdiği bakım ve tedavilerden, eğitimci rolünden, hemşirelerin gösterdiği ilgi ve özenden oldukça memnun kaldığı belirtilmiştir (Aygül ve Ulupınar 2012; Şişe 2013). İnfal ve Bodur (2011) tarafından yapılan çalışmada, hemşirelerin kendilerine değer ve saygı gösterilmesinin çalışma motivasyonlarını artırdığı belirtilmiştir. Bu bağlamda gazetelerdeki haberlerin yeterli ya da yetersiz/yanlış sunuluşu, hemşireliğin toplumsal algılanışını etkilemektedir.

Araştırmamızda haberlerin %1.98'i (n=46) hemşireler ile ilgili "topluma yansıyan olumsuz imaj" hakkındadır. Bu haberler genellikle hemşireyi ve hemşire üniformasını cinsel obje olarak yansıtan afişler, film-reklam gösterileri ile ilgilidir. Hemşirelerin toplum için vazgeçilmez olan sağlık hizmetini sunması, kamuoyunun hemşirelere ve yaptıkları mesleğe olan ilgisini artırmaktadır (Kelly, Fealy and

Watson 2012). Bu durum toplumun hemşireye bakışının da bir yansıması niteliğindedir. Aşağıda araştırmamızda, toplumda olumsuz hemşire imajı yaratan bazı haberlere yer verilmiştir:

“...Ünlü şarkıcı son klibi için hemşire kılığında. Danslarıyla dikkat çeken sanatçı, bedenini cömertçe sergiliyor...” (H/2010/93-7)

“...Geçen yıl 8 Mart'ta düzenlenen iç giyim defilesinde giydiği jartiyerli hemşire kıyafeti hem mankeni, hem de firmayı adliye taşıdı...” (M/2010/7-1).

Tema 5: Kişisel Konular

Bu tema altında belirlenen başlıklar; ölüm/yaralanma/intihar (hırsızlık, taciz, tecavüz, kaza), hemşirenin neden olduğu suçlar, evlilik ve sağlık-hastalık (bireysel) olarak belirlenmiştir.

Araştırmamızda, on beş yıllık bir süreçte iki gazeteye yansıyan hemşire ve hemşirelik ile ilgili haberler incelenmiştir. Kısa bir dönem olarak düşünülmesine rağmen, bu haberlerin hemşireliğin gelişimi ve hemşirelerin profesyonel kimliğinin ilerlemesini göstermesi açısından önemli olduğu görülmüştür. Bu süreçte incelenen haberlerde hemşireler daha çok mesleki rol ve sorumlulukları, mesleki sorunları ile gündeme gelmiştir. Mesleki anlamda pek çok sorun yaşanmasına rağmen hemşireler rol ve sorumluluklarını her koşulda yerine getirmeye devam etmektedir. Özellikle hemşirelerin bağımsız rollerinin ve kazandıkları başarıların

KAYNAKLAR

- Aiken LH, Sloane DM, Cimiotti JP, Clarke SP, Flynn L, Seago JA.** Implications of the California Nurse Staffing Mandate for Other States. Health Services Research 2010; 45(4): 904-21.
- Aygül S, Ulupınar, S.** Hemşirenin Hasta Eğitimindeki Rolüne Yönelik Hastaların Görüşleri. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2012; 15(1): 1-9.
- Bal MD.** Yataklı Tedavi Kurumlarında Hemşire İnsangücü Planlama Yaklaşımları. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi 2014; 3(1): 148-54.
- Baykara ZG.** Hemşirelik Bakımı Kavramı. Türkiye Biyoetik Dergisi 2014; 1(2): 92-9.
- Bengs C, Johansson E, Danielsson U, Lehti A, Hammarström A.** Gendered Portraits of Depression in Swedish Newspapers. Qualitative Health Research 2008; 18(7): 962-73.
- Çakır H, Güllü K, Kacur M, Tanyeri E.** Okuyucuların Yerel Gazeteleri Algılamaları. E-Journal of New World Sciences Academy Humanities 2009; 4(1): 1-24.
- Dodgson JE, Tarrant AM, Thompson JT, Young B.** An Analysis of Infant Feeding Content Found

görünürlüğünün artması, toplumdaki hemşirelik imajını olumlu yönde etkilemektedir. Bunun yanı sıra sağlıkta şiddetin, tüm sağlık profesyonelleri için kapanmaz bir yara olduğu ve hemşirelerin bu açıdan yüksek riskli grupta yer aldığı gerçeği, araştırmamızda bir kez daha doğrulanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızda baskı sayısı yüksek ve aynı zamanda e-arşivi olan iki gazetede 2000 yılından 2015 yılına kadar hemşirelik ile ilgili haberlerin sayısında genel bir artış olduğu belirlenmiştir. Haberlerin %24.01'i (n=557) hemşirelerin mesleki rol ve sorumlulukları, %37.59'u (n=872) hemşirelerin özlük haklarının kullanımı, %15'i (n=348) hemşirelerin mesleki sorunları, %10'u (n=232) toplumda hemşire imajı ve %13.41'i (n=311) kişisel konular ile ilgilidir.

Hemşireler ve hemşirelik ile ilgili doğrudan/dolaylı haberler, yazılı basına çok sık yansımaktadır. Bilgilerin yorumlanıp haberlere dönüştürülmesinde medyanın çift taraflı etkisi olduğu düşünülebilir. Bu anlamda gazeteler, mevcut durumu ortaya koymak için bir göstergedir ve aynı zamanda toplumu etkilemek için kullanılabilir. Medyanın bu gücünün hemşireliğin topluma doğru yansıtılması için kullanılabilir olacak önemli bir kaynak olduğu düşünülmektedir.

Within the Hong Kong Print Media. Journal of Human Lactation 2008; 24(3): 317-25.

Ertem G, Dönmez YC, Oksel E. Günlük Gazetelerde Hemşirelik Haberlerin İncelenmesi. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2009; 2(2): 70-5.

İnfal S, Bodur S. Hemşirelerin Önem Verdikleri Motivasyon Araçları. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi 2011; 19(2): 77-82.

International Labour Office, International Council of Nurses, World Health Organization, Public Services International. Framework Guidelines for Addressing Workplace Violence in the Health Sector, Geneva: 2002, p. 1–31.

Kelly J, Fealy GM, Watson R. The Image of You: Constructing Nursing Identities in You Tube. Journal of Advanced Nursing 2012; 68(8): 1804–13.

Kesgin MT, Kublay G. Özel Bir Hastanede Çalışan Hemşirelerin Yaşam Alışkanlıkları ve Çalışma Koşullarından Kaynaklı Sağlık Sorunlarının Değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2011; 18(1): 41-9.

Kocaman G, Yürümezoğlu HA. Türkiye'de Hemşirelik Eğitiminin Durum Analizi: Sayılarla

Hemşirelik Eğitimi (1996-2015). Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 2015; 5(3): 255-62.

Oosthuizen MJ. The Portrayal of Nursing in South African Newspapers: A Qualitative Content Analysis. Africa Journal of Nursing and Midwifery 2012; 14 (1): 49-62.

Özşaker E, Dönmez Y, İlçe A, Dramalı A. Gazetelerde Meme Sağlığı İle İlgili Haberlerin İncelenmesi. Aile ve Toplum Dergisi 2007; 11(11): 77-82.

Pehlivan E, Genç M, Karaoğlu L. Üç Büyük Tirajlı Günlük Gazetelerdeki Sağlıkla İlgili Haberlerin İncelenmesi. Journal of Turgut Özal Medical Center 1994; 1(2): 132-40.

Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası. Sağlık Çalışanları Şiddet Araştırması. Sağlık-Sen AR-GE Birimi, Ankara: 2013, p. 1-152.

Şahan H, Çınar V. Kitle İletişim Araçlarının Spor Kamuoyu Üzerine Etkisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2004; 12: 313-5.

Şahinoğlu S, Baykara ZG. Bir gazetenin Sağlık Haberlerinin Sağlık/Hastalık Kavramı Çerçevesinde İncelenmesi. Lokman Hekim Journal 2011; 1(2): 11-5.

Şişe Ş. Hastaların Hemşirelik Hizmetlerinden Memnuniyeti. Kocatepe Tıp Dergisi 2013; 14(2): 69-75.

Takase M, Kershaw E, Burt L. Does Public Image of Nurses Matter? Journal of Professional Nursing 2002; 18(4): 196-205.

Türkmen E. Hemşire İstihdamının Hasta ve Hemşire Sonuçları İle Organizasyonel Çıktılara Etkisi: Yataklı Tedavi Kurumlarında Hemşire İnsan Gücünü Planlama. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2015; 2(3): 69-80.